

Matot-Masei **Moses' Last War** **Rabbi Shai Finkelstein**

במדבר פרק לא פסוקים א-ב

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: נָקֵם נַקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחַר תִּאֲסָף אֶל־עַמִּיךָ:

במדבר רבה (וילנא) פרשת מטות פרשה כב סימן ב

רבי יהודה אומר אילו היה רוצה משה לחיות כמה שנים היה חי שאמר לו הקדוש ברוך הוא נקם ואחר תאסף תלה הכתוב מיתתו במדין אלא להודיעך שבחו של משה אמר בשביל שאחיה יעכב נקמת ישראל מיד וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא אנשים צדיקים ולהלן בחר לנו אנשים וכן (איוב ד) בנפול תרדמה על אנשים, לתת נקמת ה' במדין הקדוש ברוך הוא אמר נקמת בני ישראל ומשה אמר נקמת ה' במדין אמר הקדוש ברוך הוא להם אינו אלא דיקו שלכם שגרמו לי להזיק אותן אמר משה רבון העולמים אם היינו ערלים או עובדי עבודת כוכבים או כופרי מצות לא היו שונאין אותנו ואינן רודפין אחרינו אלא בשביל תורה ומצות שנתת לנו הלכך הנקמה שלך לתת נקמת ה' במדין.

רש"י פרק לא פסוק ב

מאת המדינים • ולא מאת המואבים, שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם, שיהיו שוללים אותם, שלא נאמר אלא אל תתגר בם מלחמה. אבל מדינים נתעברו על ריבי לא להם.

רמב"ן פרק לא פסוק ב

נגזר על משה רבינו שלא יעבור את הירדן, אבל מעבר לירדן עשה כל מצות ישראל, נצח שני מלכי האמורי הגדולים וחלק את ארצם בנחלה, והוא ראוי שיעשה נקמה בשונאי ה', ואין על יהושע רק מצות הארץ. ועוד שחלק לו הקדוש ברוך הוא כבוד זה שיראה וישמח צדיק כי חזה נקם, וזה טעם אחר תאסף אל עמך. ומשה חלק כבוד לפנחס שהתחיל במצוה ועליו לגומרה ועשאו משוח מלחמה זו, ואין ראוי שילך אלעזר, כי הוא הכהן הגדול.

מלבי"ם פרק לא פסוק א

נקום וגו' מאת המדינים, הגם שהמואבים התחילו להסית נגד ישראל, בכ"ז אחר שא"ל בלעם שישאל לא ירעו עתה למואב רק באחרית הימים לא קבל עצת בלעם להפקיר בנותיו, כמש"ש במקומו, ורק מדין קבלו עצתו, וז"ש שהיו מתיעצים על ישראל. והנה קראם בשם מדינים, ולא אמר נקום מאת מדין, פי' שרומז ג"כ ענין דין ומדון מפני שהם היו להם דינים ואיבה על ישראל, והיו מוכנים להרע להם כשתמצא ידם.

אור החיים פרק לא פסוק ב

אחר תאסף אל עמך נראה כי נתכוין לומר לו שקודם לכן אינו שלם התיקון יאסף אל עמיו, פירוש שיהיה לו מונע בדין וימנענו מגשת נפשו למקום מושבה שיקרא עמיו כידוע עד שיעמידנו במשפט, כי על הכל יביא ה' במשפט וסביביו נשערה מאוד, והמונע הוא לפי שהשלם הזה נתרפה במעשה זמרי ולא עשה דבר כאומרם ז"ל (במד"ר פ"כ) שרפו ידיו והקפיד ה' עליו שלא נקם עד שעמד פנחס, ולזה כשהגיע זמן פטירתו אמר ה' אליו תיקון לדבר זה שנמנע מהתנקם מעושי רשע יקום ויתנקם ממדין שסבבוהו, ואחר שישלים התיקון ליאסף אל עמיו באין שטן ואין וכו', וזה מחסדי אל ואהבתו לידידיו ינחם במעגלי צדק.

רש"ר הירש פרק לא פסוק ב

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים • המטרה איננה להכניע את האויב ולגמול לו כגמולו; אילו ביקש לומר כן, היה נוקט לשון "נקם ב-". אך המטרה היא לחזור ולהקים את ישראל מאת המדינים, לשחרר אותו מבחינה רוחנית ומוסרית ולחלץ אותו מאימת נכליהם.

משך חכמה פרק לא פסוק ב

יתכן, דאם היה מלחמת מדין אחר מות משה, היו אומרים שכל ימי משה לא היה נלחם במדין, לפי שמשה החניף להם, לפי שהיה חתן יתרו וישב במדין שנים רבות. לכן מוכרח היה לנקום קודם מיתתו.

Rebbe 31:2

In the battles against Sichon and Og, Moses played an active role. Here, however, he merely prepared the people for war while Pinechas actually led them in battle. This is because God commanded the Jewish people to take vengeance against Midian for enticing them into idolatry of Pe'or. No Midianite territory was captured or annexed to the Land of Israel.

במדבר פרק לא פסוק ג

וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִיו עַל־מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת־הוּא בְּמִדְיָן:

רש"ר הירש פרק לא פסוק ג

"אל העם", לא אל המנהיגים; מקרב העם עצמו תיעשה הפעולה לתביעת שלמותו הרוחנית והמוסרית. מסע הצבא היה מכוון כלפי מדין ולא כלפי מואב, שכן מואב נתכוון להחליש את ישראל מבחינה חומרית, אך לא היה בדעתו להמית את ישראל מבחינה רוחנית ומוסרית. והואיל ויצאו להילחם במדין, היה צורך להביא לתודעת העם את הנימוק הרוחני והמוסרי של המלחמה. לא מי שמאיים על ישראל באבדון חומרי, אלא מי שמביא עליו מוות רוחני ומוסרי - הוא הוא אויבו העיקרי.

Rav on Chumash 31:3

Arm from among you men for the army. If you ask me, how do I, a Talmudic Jew, look upon the flag of the State of Israel, and has it any halachic value? – I would answer plainly. I do not hold at all with the magical attraction of a flag or of similar symbolic ceremonies. Judaism negates ritual connected with physical things. Nonetheless, we must not lose sight of the law in the Shulchan Aruch to the effect that one who has

been killed by a non-Jew is buried in his clothes, so that his blood may be seen and avenged, as it is written: I will hold (the heathen) innocent, but not in regard to the blood they have shed (Joel 4:21). In other words, the clothes of the Jew acquire a certain sanctity when spattered with the blood of a martyr.

How much more is this so of the blue and white flag, which has been immersed in the blood of thousands of young Jews defending the country and the population (religious and irreligious alike; the enemy did not differentiate between them). It has a spark of sanctity that flows from devotion and self-sacrifice.

Rebbe 31:3

The word “Midian” in Hebrew is derived from the word for “strife” or “argument” (Madon). This evil of baseless hatred had to be eliminated before we enter the Land of Israel, since baseless hatred is obviously at odds with the harmonious functioning of society that is prerequisite for attaining any national goals, let alone that of promulgating Divinity in the world.

במדבר פרק לא פסוק ד-ה

אֵלֶּה לְמִטָּה אֵלֶּה לְמִטָּה לְכֹל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלַחוּ לְצַבָּא: וַיִּמְסְרוּ מֵאֵלֶּי יִשְׂרָאֵל אֵלֶּה לְמִטָּה
שָׁנִים־עֶשֶׂר אֵלֶּה חֲלוּצֵי צַבָּא:

העמק דבר פרק לא פסוק ד

גם בזה הפליא משה רבינו עצה להרבות זכות שנים עשר שבטי יה, וכדי שיזכו כל השבטים
בה:

במדבר פרק לא פסוק ו

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמָּטָה לְצַבָּא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָלֵי הַקִּדָּשׁ
וְחֻצְצָרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ:

רש"י הירש פרק לא פסוק ו

במלחמות הקודמות - כנגד סיחון, כנגד עוג, כנגד האמורי - אין הכתוב אומר בפירוש, שהיה שם כהן עם הארון והחצוצרות; הללו היו מלחמות הגנה ומלחמות כיבוש בעלות משמעות חומרית, ואילו מלחמה זו נערכה למען המטרות הרוחניות והמוסריות העליונות. לכך מתאים בייחוד הכהן עם עדות התורה והחצוצרות המבקשות את עזרת ה'.